

ארבעת יסודות

שואל לעניין מבט מבחוץ על עולם ארבעת היסודות

רקע: שבוע שעבר גרשון, אח של יעקב, הצטרף לשיחה על ארבעת היסודות, והוא שאל כמה שאלות בסיסיות על כל דרך ארבעת היסודות - מאיפה הגיע כל המושג של "ארבעת היסודות", ולמה לקחת דווקא את הנקודה הזו של ארבעה יסודות כמרכז לכל עבודת המידות...

צבי: אז תגיד לי, גרשון - איפה אתה רוצה להתחיל? אתה רוצה קודם לדבר על המקורות של שיטת ארבעת היסודות, או אתה מעדיף להתחיל עם ההבנה למה תפסנו את הנקודה הזו כנקודה המרכזית של כל עבודת המידות?

גרשון: נראה לי שעדיף להתחיל עם מקורות. ברגע שיש מקור מוסמך לדברים, אפשר גם להסביר אותם, אבל בלי מקור מוסמך מהיכא תיתי להתחיל לתת הסברים...

צבי: בסדר גמור. אז מאיפה נתחיל...? אולי נתחיל עם דברי הרמב"ם בהלכות יסודי התורה, שהאריך להציע ביסודיות את כל הרעיון של תורת ארבעת היסודות. והנה מקצת מלשונו (פרק ד הלכה א), "ארבעה גופים הללו, שהם אש ורוח ומים וארץ, הם יסודות כל הנבראים למטה מן הרקיע, וכל שיהיה מאדם ומבהמה ועוף ורמש ודג וצמח ומתכת ואבנים טובות ומרגליות ושאר אבני בנין והרים וגושי עפר, הכל גולמן מחובר מארבעה יסודות הללו...". וכן האריך שם לבאר את כל יסודות השיטה, איך שכל הנבראים בנויים ממזווגים בין היסודות, ואיך שהמזווג משתנה מנברא לנברא, וכו'...

גרשון: נו, בסדר, זה לא אצל החוקרים... אבל ידוע שהרמב"ם נמשך בהרבה דברים אחרי חכמי הגויים, ובחלקם לא בדיוק קי"ל כמותו, כידוע מדברי הגר"א...

צבי: באמת יש מקומות שלא קי"ל כדברי הרמב"ם, אבל לאורך גיסא, תקשיב ללשונו של הלשם (ספר הכללים מא ע"ד), מה שכתב

על כלל תורת הרמב"ם, וז"ל "ובפרט דברי רבינו איש אלוקים קדוש הרמב"ם ז"ל במורה, הנה מצאנו בו הרבה דברים אשר עולים לגבהי מרומים גם בתורת הקבלה, הגם שהיה נעלם בימיו כנודע, אלא שרוח ה' דיבר בו ומלתו על לשונו ודי בזה".

יעקב: אבל שם הוא נותן טעם לדבריו - בגלל שהסכימו איתו חכמי הקבלה...

צבי: אין לך דוגמא טובה יותר ליסוד ברמב"ם שהסכימו איתו חכמי הקבלה מארבעת היסודות! לא שאני כ"כ מבין בקבלה, אבל רק תפתח ספר נפש החיים ותסתכל בהגה"ה הארוכה בפרק א', ותראה כמה תופס עניין ארבעת היסודות מקום מרכזי אצל חכמי הקבלה! וז"ל שם, "כתיב, כי בצלם אלקים עשה את האדם. הנה עומק פנימיות ענין הצלם הוא מדברים העומדים ברומו של עולם, והוא כולל רוב סתרי פנימיות הזוהר...". וביאר בנו המהר"ץ בהג"ה, "הוא כידוע דרשין הקדמאין דכולא הוא שורש הארבעה יסודות, אש רוח מים ועפר, ועיקר הפועלים הם השלשה יסודות, אש מים רוח, נקראים בספר יצירה ג' אמות...", ושם הוא מאריך מאוד עם כמה וכמה ציטוטים מהזוהר שמדברים באריכות על עניין ארבעת היסודות.

גרשון: מה, בספר יצירה כתוב מפורש עניין ארבעת היסודות?

צבי: לפנינו בספר יצירה מובא מפורש ג' יסודות - אש, מים, ורוח. אבל בזוהר מובא כמה וכמה פעמים, באריכות גדולה, שיש ארבעה יסודות, ויש שגם גורסים כן בספר יצירה. וגם לאלו שלא גורסים כן, כבר עמדו הראשונים להסביר למה בספר יצירה השמיט יסוד העפר: עיין למשל בספר הכוזרי (ד, כה) שכתב "ולא זכר הארץ מפני שהיא הגוף והחומר להיות [כלומר לכל הנבראים הגשמיים], כי כולם ארץ, אבל אומרים זה גוף אשי וזה גוף מימי".

יעקב: וספר יצירה אומרים שזה כבר מאברהם אבינו... נכון?

צבי: ר' סעדיה גאון כותב בפירושו לספר יצירה "הקדמונים מסרו כי ספר זה אברהם אבינו חיברו... ואינם אומרים שהוא קבע מלות ספר הזה כפי הסדר הזה, אלא אומרים שהוא הוציא את הענינים הללו...". כלומר שהמושגים שבספר יצירה היו אצל עם ישראל במסורה כבר מאברהם אבינו, כאשר במרכזם עומדת עניין ארבעת היסודות...

יעקב: אז עניין "ארבעת היסודות" היה מקובל אצלנו הרבה מאוד זמן לפני שנתגלה עניין זה אצל חכמי אומות העולם...

צבי: כנראה שזה אחד מהחכמות שהגויים למדו או הושפעו מחכמי ישראל בזמן הגלות, וכמו שכתב הכוזרי (א, ס"ג) שזה למה שכל "תקופת הזהב" של חכמי יון היתה רק בזמן של גלות יון, ולא לפניו או לאחריו...

יעקב: ואתה מביא שגם הכוזרי השתמש עם ארבעת היסודות...

צבי: וכן הרמב"ן ורבינו בחיי בפירושהם על התורה בפרשת בראשית ובעוד כמה מקומות, וכן ר' סעדיה גאון בספר אמונות ודיעות, וכן עוד הרבה ראשונים...

גרשון: אני שומע. אבל עדיין, כל מה שציטטת עד עכשיו זה רק ביחס לעצם המושג של "ארבעת היסודות" כתוכנית הכללית של הבריאה הגשמית. אבל אתם משתמשים בזה בעיקר ביחס למידות - יש לך מקורות שגם המידות בנויים בצורת ארבעת היסודות?

[המשך בס"ד שבוע הבא...]

שאלה: אדם שרוצה לעבוד על מידת הבהלה - פיזיות שלו, חוסר סבלנות שגורם ללחץ, איך אפשר לעבוד על זה במהלך של ארבעת היסודות?

העולם הפנימי מול העולם החיצוני

תשובה: נקדים הקדמה קצרה: לכל אדם יש עולם חיצוני ועולם פנימי. העולם החיצוני שלו מורכב מחייו הגשמיים - תענוגיו וכאביו, נכסיו ואחריותיו, וכו', מחייו הנפשיים - הקשר שלו עם חבריו, קרוביו, בני ביתו, וכו', ומחיו הרוחניים - שאיפותיו הרוחניות, מעשיו הטובים, לימודו, וכו'. אבל בעולמו הפנימי יש לו את ההרגשות והחויות שלו - איך שהוא חווה את כל חלקי החיים הנ"ל מתוך עצמו, איך שהוא בונה בעצמו מבנה של הכרת עצמו ועבודת חייו, ואיך הוא מתחבר משם עם יחס אישי לבוהלה, לתורה, לכנסת ישראל, ולכלל כל הנבראים.

ביחס ללחץ ובהלה, העולם החיצוני מלא באופן טבעי בלחץ ובהלה, לעומת העולם הפנימי, שהוא עולמו של האדם עצמו. שם זה עולם של מנוחה וחיבור, ואין שם לחץ ובהלה. [אולם, להלן יבואר סוג נוסף של לחץ, מגיע דווקא מהעולם הפנימי.]

ממבט ארבעת היסודות, לחץ ובהלה מגיעים מיסודות האש והרוח. בעולם החיצוני האדם מוכרח להשיג את צרכיו מפה ומשם, עצם זה שחסר לו את צרכיו במקומו גורם ללחץ מיסוד האש, ואז הוא נבהל לנוע ולרדוף אחרי השגת צרכיו, מיסוד הרוח. והיפוכם במנוחה וחיבור של העולם הפנימי - בעולמו הפנימי האדם מחובר לעצמו ולא זקוק למשהו מבחוץ, מה שנותן מנוחה מיסוד העפר, וכן הוא מתחבר משם לכל חלקי חייו - מכח של חיבור, מיסוד המים. **ולכן**, באופן כללי, ככל שהאדם יותר מחובר לעולמו הפנימי, כן יש לו יותר יישוב הדעת ופחות לחץ ובהלה. ולהיפך, ככל שאדם יותר רחוק מעולמו הפנימי, כן הוא שרוי יותר בלחץ ובהלה.

אך, ייתכן מאוד שהאדם מנסה להיכנס לעולמו הפנימי, אלא שהוא גופא כיון שיש לו הרבה לחץ ובהלה בחייו זה מה שמונע ממנו את היישוב הדעת הנצרך להיכנס לעולמו הפנימי. ולכן, אנחנו צריכים לתור אחרי השורש: מאיפה מתחיל חוסר היישוב

1 כללנו את נושא השאיפות עם עולמו הרוחני החיצוני של האדם, אבל באמת בירור השאיפות שייך גם לעולמו החיצוני וגם לעולמו הפנימי. היעדים הרוחניים עצמם שהאדם קובע לעצמו למדוד את הצלחתו הם הפן החיצוני של השאיפה, כגון כמה דפים הוא רוצה ללמוד, אבל הבירור הפנימי לקבוע מה הם השאיפות המתאימות לו שייך לעולמו הפנימי.

הדעת? התשובה היא שזה משתנה ממקרה למקרה. לפעמים זה מתחיל מצד העולם החיצוני, ושם צריכים לחפש את הפתרון, ולפעמים זה מתחיל מצד העולם הפנימי, וצריכים למצוא את התיקון שם.

לחץ מהעולם החיצוני

נתחיל עם שורש הלחץ שמתחיל מצורת חייו של האדם בעולם החיצוני:2 **כמו** שכבר הארכנו במדור "שיחת חברים", ככל שחייו החיצוניים של האדם הם א. יותר מדי רועשים או לחוצים מכפי שטבעו הפנימי יכול לסבול, ב. דורשים ממנו יותר מדי השקעה ומאמץ מעבר לכוחותיו הפנימיים, ג. או שאופיים אינו מתאים לרצונו הפנימי ולכוחות נפשו הפנימיים, מתהווה סתירה יסודית בין חייו החיצוניים של האדם לעולמו הפנימי. ואם בכל זאת האדם ממשיך בתנועת חיים החיצוניים האלו, אז לחץ החיים החיצוניים עוקרים ממנו את יישוב הדעת הפנימית שלו, וכל חייו נהפכים ל"מרדף" חיצוני של לחץ.3 עכ"פ לענייננו, זה שורש אחד של בהלה, וכבר הארכנו במדור "שיחת חברים" גם על אופן תיקונו - ע"י עבודת האדם לסדר את סדר חייו החיצוניים באופן שהוא יוכל לחיות איתם עם יישוב הדעת. לצורך שלימות הדברים כאן, נעתיק את עיקרי הדברים שנתבארנו על סוג הזה של לחץ במדור "שיחת חברים":

אם אנחנו רוצים לחיות בעולם פנימי עדין ומסודר, אנחנו צריכים שחיי המעשה שלנו יהיו מתאימים לזה... הנקודה היא סידור כלל "חיי המעשה" של האדם... למשל, שיהיה לאדם סדר יום נכון, שיהיה לו סדר נכון באכילה שלו, בשינה שלו, בענייני הכספים שלו, וכו'. והכלל הוא פשוט: לסדר כל דבר מעשי שעלול להטריד אותנו ולהוציא אותנו מעולמנו הפנימי...

יש מצב אחד, בו יש לאדם טירדות, כמו לכל בן אדם רגיל... אבל לעומת כך, יש מצב בו האדם מרגיש שטירדותו כבר מתחילים לצאת מכלל שליטה, או שכבר מזמן יצאו מכלל שליטה.

2 הלחץ הזה בנוי בעיקר מיסוד הרוח שמניע את האדם לפעול, וכן מיסוד האש ש"מחייבת" ר"מכריחה" אותו לפעול.
3 לעומת זאת, כשחייו של האדם בנויים נכון, אז גם אם מצד המצב החיצוני יש הרבה לחץ, הלחץ החיצוני לא יבקע לתוך עולמו הפנימי של האדם. יכול להיות לאדם מצבים של מתח מאוד גדול, כגון מצבים של ספיקות, של סכנות, וכו', אבל האדם הפנימי יישאר רגוע בינו לבין עצמו, כי בינו לבין עצמו כל זה לא משנה. יש לו סדר פנימי של הכרת עצמו והכרת עבודת חייו, וזה נשאר יציב. ככל שהוא ימשיך בעבודת חייו להשתמש בכוחות נפשו בדרכו שלו, אז הוא - בינו לבין עצמו, בעולמו הפנימי - תמיד בטוח. אפילו המוות לא יפריד בין האדם לבין עולמו הפנימי, וק"ו בכל שינוי חיצוני אחר. לכן, זו באמת עבודת האדם הפנימי - להיזהר שלא לתת לעולם החיצוני, עם כל תמורותיו ושינויו, להיכנס אצלו יותר מדי ללב עד כדי שישבש את סדר חייו הפנימיים.
אולם, כל זה שייך רק כשחייו של האדם בנויים נכון, עם היחס הנכון בין עולמו הפנימי לעולמו החיצוני, ולא כאשר חייו בנויים שלא בהתאם עם עולמו הפנימי, כמו שנתבאר למעלה.

האדם הזה מרגיש שלא הוא שולט על סדר יומו, אלא שעומס הטירדות שלו פשוט משתלט עליו, והוא נדחף בעל כורחו כל היום מטירדא לטירדא, כמעט בלי זמן לנשום ביניהם.

הרגשת חוסר השליטה הזו מול עומס הטירדות יכולה לנבוע מכמה סיבות שונות. למשל: יכול להיות שיש לאדם כמות גדולה מדי של טירדות, או שהטירדות שלו עושקים ממנו יותר מדי מזמנו. וכן יכול להיות שהטירדות סוחטים ממנו מדי הרבה כוחות הנפש, או שהם גורמים לו מדי הרבה מתח או לחץ, או שהם מחייבים אותו לעשות דברים שאין טבעו או דעתו מסכימים אליהם... אבל הצד השווה שבהם היא שהאדם מרגיש שהטירדות שלו מהוות אצלו את מרכז החיים, והן משתלטות על היישוב הדעת שלו וגורמות לו לאבד את הרוגע הבסיסי הנצרך לכל אדם ואדם. וזה מה שנקרא - גם בשבילנו ובמדריגתנו - מצב לא תקין...

השלב הראשון שנציע לאדם שמוצא את עצמו תחת עומס של טירדות, הוא... שהאדם ישב עם עצמו כמה דקות, עם דף וטע, ופשוט ינסה לרשום לעצמו את כל מה שמטריד אותו. וככה יתרגל, יום אחר יום, לשבת כל יום לכמה דקות, בשקט, ולרשום - אני חייב לעשות כך, וכך, וכך, וכך... עד שירגיש שמה שכתוב בדף הוא באמת ממצה את כל מה שמטריד אותו...

יש בכללות שלם סיבות לחיי טירדא:

כנגד יסוד האש, הסיבה היא שהאדם מנסה לשאת משא מדי כבד של מטלות ומשימות, שהם מעבר ליכולותיו. כתוצאה מכך, האדם מוכרח לחיות במרדף תמידי אחרי כל חלקי הפאזל של חייו ש"נופלים", והוא סובל מלחצים, דאגות, וכעסים תמידיים על שאינו מצליח להשתלט על אחריותו הרבים.

כנגד יסוד הרוח, הסיבה היא שהאדם מתפזר בין ריבוי של כיווני פעולה, כשכל כיוון אינו קשור לכיוון השני, וכל אחד מטריד אותו מכל שאר כיווני פעולותיו. כתוצאה מכך האדם אינו מצליח לבנות לעצמו סדר יום מרוכז, וזה גם יכול לגרום לו בעיה נוספת - שבכל זמן פנוי הוא תמיד יסתפק איפה להשקיע את עצמו, אם ללכת לכיוון האחד, או אולי לכיוון השני...

וכנגד יסוד המים, הסיבה לריבוי הטירדות היא שהאדם אינו מתחבר לפעולותיו ואינו מקבל מהם סיפוק. שורש הבעיה הזו יכולה להיות משאיפה חזקה מדי של יסוד המים שתובעת ריבוי גדול מדי של הנאות, ולכן האדם אינו מוצא סיפוק במהלך חייו הנורמליים. או לאידך גיסא, שורש הבעיה יכולה להיות בכך שהאדם אינו מספיק שם לב למלאות את הצורך הבסיסי של יסוד המים ולהיות מחובר לפעולותיו, והוא בוחר לעשות פעולות שאינן מתאימות לטבע נפשו, או להתמקד מדי הרבה על חסרונותיו... הצד השווה שבכל המקרים האלו הוא שהאדם פועל מבלי לקבל סיפוק מפעולותיו. וכתוצאה מכך, כל פעולותיו מהוות עבורו טירדא כיון שאין לו רצון פנימי לפעול אותן...

עכשיו אתה צריך לעבור אחת אחת על הטירדות השונות שלך, ולנסות להבין מה הצד השווה שבהן, וזה יראה לך מאיפה הן מגיעות...

לגבי הבעיה הקשורה ליסוד המים של חוסר סיפוק... תעשה רשימה של כל הדברים שעשית בעבר שנתנו לך תחושה של סיפוק פנימי. תקדיש

לזה קצת זמן, אולי אפילו כמה ימים, ותנסה לחשוב על כל מיני כיווני פעולה שנתנו לך סיפוק. ואז תנסה לברר מהי הצד השווה שבהם, ומה נתן יותר סיפוק ומה פחות, ולאט לאט תנסה לברר מהו המקור בעצמך, הכח השורשי בקרבך, שהוצאתו אל הפועל נותנת לך הכי הרבה סיפוק...

השורש של הטרדות של יסוד האש הוא ריבוי גדול של רצונות. לפעמים זה מי שמתכנן מעיקרא שאיפות גדולות מדי מעבר לכוחותיו, אבל זה יכול להיות גם מי שלכתחילה מתכנן רצון שכן בתחום יכולותיו, אלא שמסביב יש לו עוד הרבה רצונות אחרים שהוא רוצה ג"כ להספיק, ובסך הכל זה מצטבר להיות מעבר לכוחותיו...

הפתרון המעשי לכך הוא... לעשות רשימה של כל הרצונות השונים, הן של עיקרי רצונותיו והן של הרצונות שמאחורי כל טירדותיו השונות, ואז לערוך דירוג ביניהם. פשוט לעבור על כל הרשימה ולמדוד כל רצון מ-1 עד 10, מהו החוזק של הרצון...

הדרך הנכונה לגרום לאדם לרצות לצמצם את רצונותיו, או במילים אחרות להסכים לוותר על רצונותיו, הוא להביא אותו למצב שהוא יראה בחושו... שיש לו כמות מסוימת ומוגבלת של זמן וכוחות, וכל מה שהוא מבזבז על רצון קטן וטפל, ייגרע ישירות מרצונו הגדול העיקרי. ככל שהוא יראה את המשקל הזה לנגד עיניו ביתר בהירות, כן ייקל לו להסכים לוותר על רצונותיו הקטנים...

טירדות מיסוד הרוח... מגיעות ממה שיש לאדם ריבוי של כיוונים בסדר היום שלו, וכן ריבוי של שינויים מיום ליום, שכל זה מקשה מאוד על העבודה שלו לבנות סדר קבוע ויציב בחייו...

צריכים... למצוא אצל כל אחד את הסדר והמבנה הפרטי שלו... ככל שנלמד לאתר את המבנה הפנימי נכון, כן נוכל לבנות סדר היום שיקביל למבנה של רצונותיו הפנימיים, ואז אין סיבה למה הוא לא יוכל להתמיד באותו סדר היום...

כלפי המטלות המעשיות, יש לחפש עצה פרקטית. בדרך כלל אם משקיעים קצת מחשבה, ניתן לקבוע סדר יחסית קבוע ליום שלך, גם כשהנתונים אינם שווים כל יום... לגבי הסדר של השאיפות השונות... לכל אדם יש מבנה פנימי יציב לשאיפות האמיתיות שלו... בעומק ליבו של כל אחד ואחד יש שאיפה מרכזית, שממנה מסתעפים ענפים, ומהם תת-ענפים, אבל כולם בעצם סובבים נקודה מרכזית מסוימת שזה מה שהאדם באמת רוצה להספיק בחייו שלו... ככל שתצליח לזהות את השאיפה המרכזית יותר מדויק, כן תוכל יותר לבנות סדר בין שאיפותיך השונות...

נוסיף כאן רק נקודה אחת, שהרבה פעמים שורש הבעיה של לחץ אינו דווקא בגלל ריבוי בכמות של הטרדות, אלא בעיקר בגלל שהאדם סידר לעצמו את צורת חייו שלא לפי כוחות נפשו אלא לפי מה שהסביבה או "הכרחים" חיצוניים אחרים הכתיבו לו. ולפעמים האדם אפילו מודע לכך שחלק מסויים מסדר היום שלו

אינו כ"כ מתאים לאופי נפשו, אלא שבגלל הנגיעות החזקה שיש לו דווקא כן לעשות את אותו דבר, הוא אומר לעצמו שזה "יהיה בסדר". אבל האדם איננו מודע לעד כמה זה באמת משפיע על נפשו וגורם לו בתוכו לחץ פנימי וחוסר יישוב הדעת.

לחץ מהעולם הפנימי

אך, יש עוד שורש של בהלה, לחץ, וחוסר יישוב הדעת, שמתחיל מתוך העולם הפנימי עצמו.

לחץ כזה מגיע כאשר בתוך נפשו של האדם יש כח חזק שרוצה לצאת מן הכח אל הפועל, אלא שהוא חסום מאיזו סיבה ולא מצליח לבטאות את עצמו. דוגמא לסוג הזה של לחץ הוא לחץ שבא בעקבות שעמום, ששורשו הוא מכח רצון פנימי של האדם להוציא את כוחות נפשו אל הפועל, שנלחץ ע"י זה שהאדם יושב בטל. במצב כזה, האדם נלחץ לא מצד המצב החיצוני שמעיק עליו, אלא להיפך - כי הוא עצמו אינו יכול לסבול את מצבו החיצוני.

ממבט ארבעת היסודות, כח הלחץ הזה שייך בעיקר ליסוד העפר, כי שורש הלחץ במקרה הזה הוא בגלל כח של הגבלה ועיכוב חיצוני, שמעכב את רצונו הפנימי להוציא את כוחות נפשו אל הפועל.⁴

העיכוב שמעכב את האדם מלהוציא את כוחותיו אל הפועל יכול לנבוע מכמה סיבות: א. סתירה פנימית בתוך האדם בין הכוח הזה שרוצה לצאת לכוחות אחרים שבו שאינם רוצים שהוא יפעל [למשל: עצלות, בושה, פחד, שפלות, וכד'], ב. קשיים חיצוניים שמעכבים ממנו לבטא את כוחות נפשו [כגון: חוסר כח, זמן, כסף, וכו'], ג. או שהאדם בכלל אינו מודע לעצמו שיש לו כוח כזה שרוצה לצאת אל הפועל, ולכן איננו מוציא אותו מן הכח אל הפועל.⁵

עיקר הפתרון למצב כזה הוא להבין

4 ההבדל בין שני הסוגים של לחץ הוא שלחץ חיצוני מגיע כשמניע חיצוני לוחץ עליו לפעול - מכח יסוד הרוח - נגד רצונו הפנימי שלא לפעול ככה - מכח העפר, ולכן לחץ זה מתייחס בעיקר ליסוד הרוח. לעומתו, לחץ פנימי מגיע כש רצון פנימי לפעול - רוח - לא יוצאת אל הפועל, בגלל מעכב חיצוני - מיסוד העפר, ולכן ייחסנו לחץ כזה ליסוד העפר. שהרי כידוע, הרצון לפעול שייך תמיד ליסוד הרוח, והמעכב את הפעולה שייך תמיד ליסוד העפר.

5 בכדי להרגיש את הלחץ המדובר כאן, צריך הכח שבנפש להיות מורגש לפחות בתת-הכרה, שלכן האדם נלחץ ממנה, כי הוא חש את רצונו לבטאות את הכוח ואיך שהוא אינו מגלה את זה בפועל. אבל יש מצב אחר שבו הכוח הוא נעלם לגמרי מהאדם, עד שהוא גם אינו חש את התביעה שלו להיגלות. במצב כזה האדם לא ירגיש לחץ אלא הוא יהיה רגוע, אבל הוא כן עלול להרגיש בעצמו קטנות ושפלות, לפחות כשהוא נפגש עם גדולות אמיתיות, כי סו"ס איננו חי כפי כוחותיו האמיתיים.

ששורש הלחץ הוא מכח פנימי שרוצה לבטאות את עצמו, ואז להתבונן ולנסות לגלות מהו הכוח הפרטי שרוצה לבטאות את עצמו, ומה הסיבה הפרטית המונעת ממנו להיגלות. ואז, "שאלת חכם חצי תשובה": ברגע שיש לאדם בהירות מהי סיבת הלחץ שהוא סובל ממנו, דהיינו שהוא מודע לרצון החזק שיש לו, וכן הוא מודע לעיכוב המסויים שמעכב אותו, אז הוא כבר יוכל [וירצה] לחפש פתרון פרטי למצבו. הוא יכול לשבת ולחשוב איך לנתב את אותו כוח כדי שהוא כן ייצא לפועל למרות העיכוב, או ע"י שיתגבר על העיכוב, או ע"י שיוציא את הכח הזה אל הפועל בצורה אחרת, כל מצב לפי פרטי אותו מצב.

באופן יותר כללי, יש סיבה נוספת למה מגיע לאדם לחץ מתוך עולמו הפנימי, והוא מחוסר בהירות והכרה בסדר העולם הפנימי. כאשר האדם מצד אחד מחפש להתעלות ולהיות עובד ה', אבל מצד שני אינו מכיר בצורה מסודרת מהי העולם הפנימי, זה מביא לסבל נפשי ולחץ פנימי. שהרי האדם כבר בחר לעזוב את החיים הארציים ולחיות חיים פנימיים, אבל מאידך, א"א להיות ברוגע בעולם שכולו עירפול. לשם השוואה, ניקח את תקנת חז"ל של "נירות שבת" שתיקנוהו עבור "שלום בית", כי "במקום שאין נר אין שלום, שהולך ונכשל" (לשון רש"י שבת כה:). וכן הוא כשלא מכירים את צורת העולם הפנימי - יש לאדם שאיפות, ולעיתים תכופות אולי הוא מצליח להתרומם קצת, אבל אז שוב הוא "הולך ונכשל" במקום אחר שאינו חי לפי שאיפותיו, וכל זה מביא לחוסר שלום ורוגע עם עצמו.

בכדי לפתור לחץ כזה, האדם צריך להבין שהכניסה לעולם הפנימי צריך להיות עומד במרכז החיים, ולהתייחס אליו בחשיבות לא פחות מ"לימוד מקצוע". ואז האדם ירצה ויוכל להשקיע את הזמן וכוחות הנפש הנצרכים, בכדי ללמוד את צורת העולם הפנימי באופן יסודי כמו שצריך. ולשם כך, מומלץ מאוד לקבוע עיון בספר "הכרה עצמית והעצמת הנפש" של מורינו הרב, שבו נתבאר היטיב את יסודי הכניסה לעולם הפנימי ודרכי ההכרה העצמית, "ואידך זיל גמור!"

הרבה הצלחה!

ניתן לשלוח שאלות למערכת ארבעת היסודות:

• בדוא"ל bilvavi231@gmail.com

• בפקס 03-5480529

שבעים כוחות הנפש לגר"א מים

שלשה מדרגות של תשוקה לחיות

כל מוות יוצר "יקיצו וירננו שוכני עפר", תקווה לחיות הגמורה, של "זרוק עלינו מים טהורים וטהרתם אתכם". זה לא מים של מרירות, אלא כמו שאומרים רבותינו שהמים הוא ר"ת מ'אז י'צא מ'תוק, ולענייננו, הכוונה: 'ממר יצא מתוק'. המרירות של המים הנקווים ליבשה, יובש, שורש מוות, הפיכת המים לדם - יוצרת תשוקה בחיים שהאדם משתוקק ל"יקיצו וירננו שוכני עפר".

יש כאן שלשה תשוקות בנפש הנקראים מים.

המים ראשונים בנפש - הוא עצם תשוקת וקיום לחיים לעצמם. יש את עצם החיים, ויש את התשוקה לחיים. זה החומר והצורה של מים. עצם המים הם מתוקים. עצם החיות, והתשוקה לעצם החיים, נקרא כלי קיבול שמקבל את אותם מים. כל זה במים מתוקים.

למטה מזה, יש את המים מלוחים בנפש. זה יוצרת תשוקה לרוויה. המים מלוחים רוצים את המים מתוקים לא מחמת התשוקה לעצם החיות, אלא מחמת שהם מלוחים והם תובעים לרוות את צמאונם. המים תחתונים בוכים 'בעינין למהוי קמי מלכא' - זה יוצר מליחות, עוד תשוקה לרוויה ועוד תשוקה לרוויה. הרי המים מלוחים בנפש יוצרים תשוקה לרוויה.

ומה יוצרים המים מרורים בנפש? מים אלו שורשם ביקור המים וכו' ליבשה. המים האלו בנפש יוצרים תקוה, מלשון קו, יקוו - תקוה לטהרה, תשוקה של 'ממר יצא מתוק', שהוא ר"ת מים.

בלשון פשוטה וברור של נפש, יש שלשה מקורות של תשוקה למים בנפש.

האדם יש לו מים, וזה עצם הכח של המים. אבל גם יש לו כלי קיבול למים.

הגר"א אומר שכל ד' יסודות מורכבים מחומר וצורה. בפשטות, מים כל עניינם שהם סובלים כל צורה, אין להם חומר כשלעצמם אבל הם סובלים כל צורה. המים הם חומר לעצמם, והם יכולים לקבל כל צורה.

אבל בלשון אחרת, האיש נקרא צורה, והאשה נקראת חומר והיא נקראת כלי. במים יש חומר וצורה, וא"כ יש את הכח של המים ויש את כח קיבולם של המים בנפש.

יש כאן שתי חלקים. בעצם כח המים, יש את שלשת הכוחות של המים - מים מתוקים, מלוחים, ומרורים. ויש את הכח איך לקבל את המים בנפש.

איפה יש כלי קיבול בנפש, לקבל את המים מתוקים? זה אדם שחי את עצם החיות.

המים מלוחים בנפש - יוצרים אצלו תשוקה של 'בעינין למהוי קמי מלכא'.

והמים מרים בנפש, ששורשם במים דיום שלישי שנקוו למקום אחד ליבשה, הם יוצרים תביעה לטהרה. 'יקוו' מלשום 'תקווה'. כאשר נמצאים במקום של "יקוו המים אל מקום אחד ותראה ליבשה", מה ה'יבשה' יצר? יובש. ומה היובש הזה יוצר? תקווה.

החיות המתגלה במליחות ומרירות

תשוב". אבל גם היה מת שלא הפך לעפר, אלא הפכו להיות "נציב מלח". זה מתגלה בסוד, שורש מלח סודמית. יש כאן שתי צורות של מוות - או שהאדם חוזר לעפר, ליובש, או שהאדם נעשה מלוח. על דרך כלל, המיתה מתגלה בקבורה בעפר, עפר אתה ואל עפר תשוב. וגם יש מיתה שהאדם חוזר ממקום חי למקום של מוות, והשורש לכך ב"יקוו המים וכו' ותראה יבשה". הרקיע מבדלת בין מים למים, ומים תחתונים הם מלוחים, והוא חוזר להיות מלוח.

כמו שאצל המוות המתגלה בעפר, שיש 'הבלא דגרמי' הנשאר אצל האדם גם בקבר, ומכח כך אין שם סילוק לגמרי של חיות אלא קיימת שם איזה חיות - גם במיתה שהאדם נעשה לנציב מלח, אין מוות גמור, אלא זה יוצר תשוקה לרוויה.

מצד כך, בכל מקום כאשר מתגלה סילוק של מים, אין שם סילוק גמור של מים, אין שם סילוק גמור של מים. אלא מתגלה או מליחות במים או מרירות במים, שלא רק שהם משתוקקים לחיים של המים מתוקים, אלא, עצם המליחות ועצם המרירות הם סוגים של חיים. זה סוד שברון הלב שהמרירות מביא לחיים. התניא מחלק בין מרירות לעצבות, שהעצבות מסלק החיות אבל המרירות מגלה חיות.

(המשך בע"ה בגיליון הבא)

כל הגדרה של חיים נקרא מים. בתוך הארבעת היסודות, רק המים נקרא חיים: "מים חיים", המים הוא יסוד החי. ויש שלשה כוחות בנפש של תפיסת חיים. ונסביר.

לכאורה יש רק סוג אחד של מים חיים, שזה מים מתוקים. כי המים מלוחים בוכים, ולכאורה זה מים שמגלה מוות, והמים מרורים יוצרים מרירות ותקווה לחיות, ואלו הם מים תחתונים שבוכים להחיים של מים מתוקים - וזה "מר ממוות", זה לא חיים. וא"כ לכאורה, רק המים מתוקים הם מים חיים, והשני חלקים אחרים של המים משתוקקים למים חיים - אבל השתא אין להם חיים, לכאורה. זוהי ההגדרה הפשוטה, שיש שני סוגי מים שמשתוקקים לחיים שנמצא במים המתוקים.

אבל בעומק יותר, עצם הבחייה ועצם המרירות גם הם סוגים של חיים.

יש חיים של חיים מעיקרא, שזה מים מתוקים. אבל המים מלוחים שהם תשוקה לרוויה, והמים המרורים שיוצרים תקווה (ובנפש הפרטית, זה תשוקה לצאת מעפר ולעלות למים חיים), הם אלו עוד גילויים של חיים. בלשון רבותנו, גם לאחר מיתה יש כח שנותן חיות למת, וזה נקרא 'הבלא דגרמי' או 'קיסטא דחיותא'.

היכן שורש המוות בעולם? יש שני שורשים של מוות בעולם. כאשר האדם מת, קוברים אותו בעפר: "עפר אתה ואל עפר

מדת החמדה - ענף מיסוד המים

נעסוק בסוגית החמדה [ובפרק הבא נעסוק בסוגית הקנאה].

כוחות התאוה והתענוג שביסוד המים. בפרק הזו נעסוק בעזר ה' באחד מענפי התולדות שמגיעים מיסוד המים, שאלו הם מידות החמדה והקנאה. בפרק הזה

ממשיכים בס"ד את שורשי המידות של יסוד המים כמו שדיבר בהם רבי חיים ויטאל בספר שערי קדושה.

בפרקים הקודמים עסקנו בס"ד על

שני חלקי חמדה - ממון ועריות

שהחימוד הוא בבחינת דמים, מלשון דם. זה חימוד לתפיסת הדמים שבדבר, וזה יוצר דם. יש דם שהוא אחד משבעה משקין, יש דם שהוא מלשון דמים, ממון. ושורשם חד.

ראשית נבין את ההגדרות, ולאחר מכן נחדד.

החמדה לגזל הוא חמדה להדמים שדבר, ואלו הם אותיות ד"ם של חמ"ד, היא חמדה שמחמדת את הדמים של האדם, ולכן מכח החמדה הזו נוצר דם חימוד. וזה פנים אחד של חמדה.

לעומת זאת, הפנים השניה של חמדה הוא חמדה לעריות, האות ברית קודש יש שם חמדה במקום המילה, שהוא ביום שמיני, ח' - וזה במקביל לאות ח' בחמדה

וא"כ בתמצית, חמדה יש בו אותיות ד"ם שהוא חמדה לדמים, ממון, ויש בו גם אות ח' שהוא חמדה לעריות. זה שני חלקי החמדה.

אם הוא לא נותן דמים, מה הוא חומד - את הממון שבדבר. ואם הוא נותן דמים מה הוא חומד? לא חומד הממון שבדבר שהרי הוא שילם לדבר. מה הוא חומד? את עצם הדבר.

א"כ יש חמדה שהאדם חומד לדמים שבדבר, הממון שבדבר, את השוה כסף שבדבר. ויש חמדה שהאדם חומד עצם הדבר, ובעומק, הוא חומד את צורת הדבר (וזה יתבאר לקמן בעזרה"ת). אלו הם שני סוגי חמדה.

וזה במקביל לשני דברים שנפשו של אדם מחמדת - גזל ועריות. יש חמדה לממון שהוא במקביל לגזל שנפשו של אדם חומד בו. וזה נקרא חמדת דמים. ויש חמדה לעצם הדבר, שהוא במקביל לעריות שנפשו של אדם חומד בו - זה נקרא חמדת מראה.

כידוע שיש דין בגמרא (נדה) של דם חימוד, שהאשה חומד לבעלה, ודין זה נאמר בפרט לקודם הנשואין. איפה מגיע מהלך שהחימוד יוצר דם? משום

החמדה היא לא רק מדה רעה אלא להדיא נאמר בה איסור מן התורה, לא תחמוד בית ריעך ואשת ריעך. בכללות האיסור לא תחמוד מתחלק לשני חלקים - לא לחמוד את ממון חבירו, ולא לחמוד את אשת חבירו.

לשון חז"ל ידוע מאד, "גזל ועריות נפשו של אדם מחמדת". גזל - זה ממון, לא תחמוד את בית רעהו. עריות - זה אשה, לא תחמוד את אשת רעהו. חז"ל בא ללמד אותנו שזה לא רק שני דברים שהנפש חומד, אלא שיש כאן שתי פנים להמהות שנקרא חמדה. יש פנים לחמדה שנקרא גזל, ויש פנים לחמדה שנקרא עריות.

בלשון יותר עמוקה, הגמרא (בבא מציעא ה.) לא תחמוד - לא בדמי. ונחלקו הראשונים בגדר הדבר, אם האיסור לא תחמוד הוא רק כשנותן דמי ולא כשלא נותן דמי, או אם האיסור גם בלא נותן דמי. אבל בכל אופן, האיסור לא תחמוד כולל שתי פנים - אופן אחד כשהוא נותן דמים, ואופן שני כשהוא איננו נותן דמים. מאי נפקא מינא אם הוא נותן דמים או לו?

ההבדל בין חמדה לתאוה

לקחת את הדבר, הדבר ישאר תאוה. וזהו הגדרה לדינא ממש. האיסור לא תחמוד הוא הוצאת התאוה מכח לפועל.

וא"כ "לא תתאוה" מונח בראייה, ו"לא תחמוד" מונח בהוצאת מכח לפועל של אותה ראייה.

(המשך השיעור בגיליון הבא)

על איסור לא תתאוה אבל לא עובר על לא תחמוד. אם הוא עשה מעשה בפועל, הוא הוציא את תאוותו בפועל ואז הוא עובר על איסור לא תחמוד.

מה נעשה להאדם בשעה שהוא חומד? "העין רואה, והלב חומד, וכלי המעשה גומרים". מה פועל הראייה? "וכי תאוה הוא לעיניים". הלב רואה - כלומר, הגמר דעת שבלב חומד מה שהעין רואה, והוציא את הדבר מכח לפועל, וזה נקרא חמדה. "עין רואה" - זה תאוה. "לב חומד" - זה גמירת דעת. כמו שיש גמירת דעת בקניינם, שהוציא את הדבר מכח לפועל, כן הדבר בלב חומד. אם לא גמרתי דעתי

ננסה להבין יותר מהי חמדה לגזל ומהי חמדה לעריות.

בחמדה לגזל, יש ממון של חבירו ואני חפץ את אותו ממון, ואז אני לוקח אותו ונותן לו דמים בעבורו - וזהו האיסור של לא תחמוד. יש איסור לא תתאוה ויש איסור לא תחמוד. החילוק הוא, כמו שמבאר בגמרא ורמב"ם וחינוך עוד, שאיסור לא תתאוה הוא כאשר אני חושק בליבי לממון של חבירו, והאיסור לא תחמוד הוא כאשר עשיתי את הדבר והוצאתי אותו מכח לפועל. אדם שחושק בלבו ובמחשבתו לממון של חבירו אבל לא הוציא את התאוה בפועל, הוא עובר

פרק ט' עפר דרוח

הקלוקל

עפר - יובש, רוח - תנועה, מים - קנאה.

והם דברי חז"ל (מדרש תהילים, קיט, קלט): "צמתתני קנאתי" אמר דוד, איני מקנא לא באכילתן של רשעים ולא בשתייתן, אלא על כל הטובות שאתה מביא עליהם, ואיך שכחו את תורתך.

וביאור קנאה זו, דהנה ה' יתברך מחייה ומיטיב בכל עת ובכל רגע לכל נברא ונברא, וכמו שהרחיבו רבותינו בפרטי הטובות שמייטיב הבורא בכל עת, ועיין חובות הלבבות, שער הבחינה, ועוד בדברי רבותינו.

הטבה זו היא מבחינת מים, כנודע. והיא מדתו של אברהם אבינו שהחסד המפורש בפסוק שעשה, תחילתו "יוקח נא מעט מים", הטבה זו היא "תנועת" הטבה מתמדת, וזהו בחינת רוח שבמים, תנועת הטבה מתמדת.

אולם כאשר המקבלים אינם מכירים בהטבה זו, בבחינת "נפשנו יבשה אין כל",

זהו עפר יובש ותוקף הכעס בולט, כאשר מחד יש תנועת הטבה גמורה, מצידו יתברך, בבחינת רוח שבמים. ומאידך, המקבל אינו מכיר כלל וכלל שיש טובה, ותופס זאת כיובש מוחלט - עפר. ומכוח יובש גמור זה "שכחו את תורתך".

התיקון

וקנאתו של דוד עליהם, מחד זו קנאה של כעס, כעס הנ"ל (מדרש רבה במדבר ט, כ) אין קנאה אלא כעס, ואף שכתב מהרח"ו ששורש הקנאה ביסוד המים, מ"מ תולדת הקנאה כעס, והיינו שורש הקנאה מים, ומקנא במה שיש לחבירו, ושורשה תאוה, וחומד את מה שיש לחבירו, ולכך מקנא בו. אולם "תולדת" קנאה זו, היא כעס. ופעמים כעס זה מתפעל עד כילוי הדבר שנמצא ביד מי שמקנא בו, או כילוי הגברא שמקנא בו.

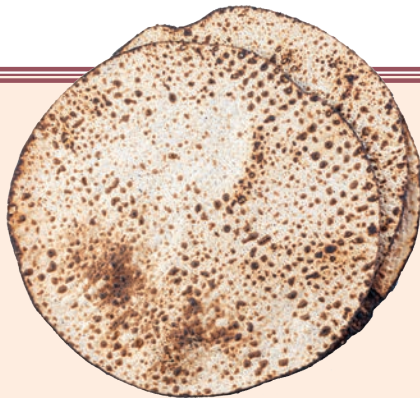
אולם בפנים עמוקות יותר, ע"י קנאתו של דוד הוא מעורר את יסוד המים של נתינת הבורא כנ"ל והוא מקנא שיכירו בהטבה זו,

ומכוח התעוררות של דוד המעורר גילוי של נתינה זו, מתעורר אף במידת מה ליבם של הרשעים להכיר הכרה פורתא בהטבת הבורא

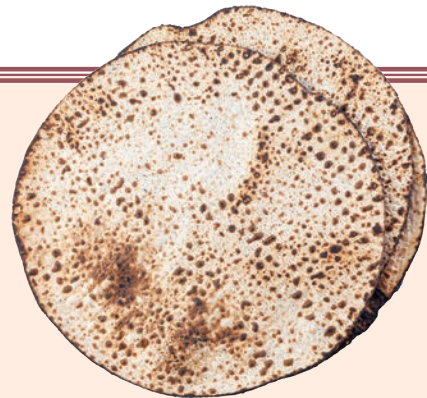
וכן עבודת כל אדם לקנא להקב"ה, כשם שהוא יתברך מקנא, קנאה של כעס וכילוי, כמ"ש (שמות, כ, ה) אל קנא פוקד עוון אבות על בנים וגו', וכתוב (דברים, ד, כד) כי ה' אלוקים אש אכלה הוא, אל קנא, וכתוב (שם, ו, טו) כי אל קנא ה' אלוקיך בקרבך פן יחרה אף ה' וגו', וכתוב (שם, כט, יט) אז יעשן אף ה' וקנאתו וגו'.

ופנחס נדבק בקנאה זו, הדבק במידה זו בבחינת הידבק במידותיו, כמ"ש (במדבר, כה, יא) בקנאו את קנאתי בתוכם ולא כילתי את בני"י בקנאתי, וכן כתיב באלהיו (מלכים, א, יט, י) קנא קנאתי לה'.

ומאידך עבודת האדם בקנאה דקדושה, - מלבד קנאת סופרים תרבה חכמה - לעורר ע"י הקנאה את מי שמקנא בו, להכיר בטובות שיש לו שקיבלם מהבורא ית"ש.

פסח - חולון
יום ד' חול המועד
בנושא יחז
רח' קדמן 4
חולון
20:30

פסח - ירושלים
יום ג' חול המועד
בנושא כינים
רח' הרב בלוי 33
ירושלים
20:30

בדרכם מספר ימים ואפילו מספר שבועות, כך שמנוחה קצרה בת כמה שעות ושתיית משקה חריף לא היו בגדר פינוק אלא נכללו בקטגוריית הדברים הנחוצים ואולי אפילו ההכרחיים. ומשכך, מצאו להם הפונדקים השונים מקום להתגדר בו.

בפונדק היו הולכי הדרכים נחים על גבי מיטות מרופדות או כורסאות משובחות ונוחות, לוגמים מספר לגימות מכוסות זכוכית מלאות עד גדותיהם במשקות חריפים המחממים את הגוף ומתמרצים את הבן אדם, מתחממים על-יד תנורים מוסקים, ולפעמים גם יושבים לאכול סעודה שיש בה בכדי לכבד את בעליה.

וכמו בכל דבר שנוגע לענייני אכילה, ישראל קדושים ופרושים הם, ולכן דאגו היהודים לעצמם לפונדקים העונים על גדרי תורה, הללו כונו עד"כ בשם "קרעטשמע" - שתרגומו בעברית "הכנסת אורחים". היהודים החרדים לדבר ה' הקפידו לא לשתות ולאכול אלא בקרעטשמע שבעליו יהודי כשר המקפיד על קלה כבחמורה, וכך כמעט בכל עיירה בסביבה יהודית היה קיים כזה קרעטשמע המנוהל על ידי יהודי ירא שמים.

גם מול הפונדק של איוון עמד מבנה נמוך המט ליפול ועל גביו ניצב שלט קטן ודהוי עליו נכתב באותיות גדולות - "הקרעטשמע של מוטל'ה".

מוטל'ה לא היה איש ספר ויתכן ואפילו קרוא וכתוב לא ידע, אולם לנהל את הקרעטשמע הוא ידע יותר טוב מכל אדם אחר. אצל מוטל'ה היו האורחים מקבלים תדיר את מבוקשם בתוך דקות ספורות, הוא ידע תמיד בחושיו החדים להבחין כמה סוכר לשים בתה, מי הוא זה שאוהב משקאות חריפים, ומי מעדיף לפתוח את הארוחה דווקא עם סלילי עשן העולים מטאבק' ריחני, וכך ידעו כולם - ובפרט נוסעי ומהלכי הדרכים הקבועים - כי לקרעטשמע של מוטל'ה אין תחליף.

יתר על כן, מעלה גדולה ונפלאה היה בקרעטשמע של מוטל'ה, מעולם אבל מעולם לא דרכה שם כף רגלו של ערל נכרי ואפילו של יהודי שסר ולו במעט מדרך התורה ומצוות, מוטל'ה התעקש ועמד על כך שרק יהודים יראי שמים יתארחו אצלו, וזאת למרות שעקשנות זו גרמה למזעור רווחיו בצורה דרסטית, אולם מבחינתו של מוטל'ה היה זה חוק בל יעבור, היה זה עיקרון חיים עליו שמר מכל משמר, להחזיק בקרעטשמע המיועד אך ורק ליהודים, קרעטשמע המתנהל אך ורק על פי דרך התורה. כך נוצר המצב בו היהודים שרח"ל נטו מהדרך הישרה היו פוקדים את הפונדק של איוון, ואילו בקרעטשמע של מוטל'ה היו מתארחים אך ורק יהודים יראי שמים המקפידים ומדקדקים על קלה כבחמורה.

גם באותו מוצאי-שבת בו אירע סיפורנו, היה פונדקו של איוון מלא מפה לפה. בין השותים לרוויה היו ל"ע יהודים רבים אשר פרקו מעליהם עול תורה ומצוות והלכו לרעות בשדות זרים ולחפש למלאות את צימאונם בדברים אחרים שכמובן רק גרמו להם לחפש עוד ועוד ולא למצוא כלום.

"שתיים אפס לטובתי, גנב אחד תביא ת'כסף שת'חייב לי" הייתה זו צעקה שגברה על כליל הצעקות היחסיות מתונות שנשמעו בין השתיים בפונדק.

"לא נכון אני זה שניצחתי..."

"וואלה איזה חיים טובים, בירה וקלפים!...", אה' האדוקים שמקיימים מצוות מה הם נהנים מהחיים...?"

"ת'ידע" היה זה קולו של שיכור בעל פרצוף אדמוני ובלורית מתנפפת וזקן מגולח שהעלה את הנושא.

"יש לי שכן מה זה שומר מצוות, לא יאומן הבן אדם, בשבת האחרונה הוא כולו סבל כאבים, אבל הוא לא הסכים ללכת לרופא, אני שמעתי אותו צועק בבית שלו מכאבים, באתי לשכנע אותו ללכת לרופא והוא לא הסכים, למה? מה הוא אומר לי, זה לא מסוכן, לא מתים כל כך מהר... אמרתי לו - יאלה בא אני לוקח אותך לרופא תה' לא תעשה כלום תה' לא זו, אני מעלה אותך לעגלה אבל הוא לא הסכים"

"אמרתי לו - מה קרה לך אתה רוצה למות? והוא אמר לי איזה משהו מוזר ל'ידע איך אומרים את זה, משהו כמו 'פיחוח נפש', 'טיפוח נפש'... או משהו כזה... ל'ידע בדיוק מה הוא אמר שם. אמרתי לו - אבל ת'סובל??? ות'שמע מה הוא עונה לי", המשיך בעל הבלורית בנאומו תוך שהוא מסרק את בלוריתו באצבעותיו, "הוא עונה לי, זה לא משנה כמה שאני יסבול זה לא משנה, הרי אלוקים נתן לי את החיים, זה לא החיים שלי זה חיים של אלוקים ואני יעשה מה שהוא אומר לי גם אם אני יסבול..."

חחחחח..... חחחחח.....

חבירו בעל השער הקוצני הצטרף לצחוק המתגלגל כשהוא מוסיף בקול מלגלגל: "פעם שעמתי אחד מהם אומר שהם נהנים מהחיים.... חחחחח.... איזה נהנים, ממה נהנים...."

"ת'מבין מה קורה" כאן המשיך השיכור הראשון בזלזול, "אלה חושבים שהם חייבים את החיים שלהם למישהו, למה מה קרה, למה מה, למי אנחנו חייבים את החיים שלנו, מה חסר לנו משהו? הרי יש לנו אוכל בית וודקה.. וחיים טובים חחחחח...."¹

בין שתי כפרים, אי שם בפתאי היער צפוף העצים המשתרע על מאות קילומטרים מרובעים, שכן לו הפונדק של איוון. בימים הללו פונדקאות היו פוזרים בכל העיירות ובמרכזי הדרכים המובילים מעיירה לחברתה, הדרכים היו ארוכות קשות ומפרכות, לעתים תכופות היו נוסעי הדרכים משתהים

1. הזלזול של השיכורים בטובתו של הקב"ה מוגדר כעפר שברוח שבמים. הקב"ה מצידו מטיב הטבה קבועה שזה תנועה קבועה של הטבה. מים - הטבה, רוח - תנועה, עפר - קביעות של תנועת ההטבה, והקב"ה מטיב לכל הנבראים כל העת ונותן להם חיים, אוויר לנשימה, אוכל ומים לשתות ועוד ועוד. אולם הרשעים שוכחים את טובתו של הקב"ה, וגורמים שהעפר מייבש את המים שזה הטבה, כך שהם שוכחים את הקב"ה ועוברים את תורתו.

סיפורי המידות כל אותו הלילה...

ללוות את המלכה כדבעי והוא יוכל לסייע בעדו ולהוציא עבורו מגדנות שונים על מנת לקיים את מצוות מלווה מלכה בהידור רב.

מוט'לה נמנם על כסאו כששמורות עיניו נסגרות ונפתחות לסירוגין, קולות פרסותיהם של קבוצת סוסים שהתקדמה באיטיות הפריעו את שנתו, הוא ניסה שוב ושוב לשקוע בשינה עד שלפתע הוא התעורר מקול נקישות שקטות שנשמעו מבעד לדלת הקרעטשמע. מוט'לה ננער באחת ממקומו וקפץ אל הדלת כשהוא פותח אותה בכדי סדק צר על מנת להבחין מי הוא הנוקש האלמוני בשעה זו.

להפתעתו בכניסה עמד לא אחר מהצדיק הנודע הרבי ר' שלומק'ה מקלוסקיל כשמאחוריו עומדים עדת חסידים שעל פניהם זורח מין אור עילאי שלא מעלמא הדין.

מוט'לה הזדרז ופתח את הדלת במלואה, פיו נאלם דום מרוב התרגשות על הזכות לארח את הצדיק בביתו, הוא סימן בידו כמחווה ואומר 'באו היכנסו היכנסו בשמחה...'

הרבי ר' שלומק'ה לא נכנס בטרם קיבל רשות במפורש, הוא המשיך להמתין בחוץ כשהוא שואל ומבקש: "האם יועיל כבודו לארח אותנו בין כותלי הקרעטשמע בכדי שנוכל לזכות ללוות את שבת המלכה כיאה וכנאה למלכה חשובה שכזאת?"

מוט'לה שהספיק כבר להתאושש מההפתעה, השיב במהירות: כן בשמחה רבי, הרי כל הלילה אני נותר ער רק בכדי לזכות להכניס כאן אורחים שיוכלו לקיים מצוות מלווה מלכה, זכות גדולה היא עבורי לארח בביתי רבי גדול שכמותכם, באו היכנסו אתם ותלמידים, מיד אערוך עבורכם סעודה כדבעי, שבו ואכלו למען כבוד השבת, אכלו ושתו ועסקו בסיפורי צדיקים כמו שציוונו הבעש"ט הקדוש, ובכך פעלו ישועות עבורי ועבור כל כלל ישראל.

תוך זמן קצר השולחנות נערכו במגדנות שונים ובבשרים משובחים, כאשר סביב לשולחנות מסבים הרבי ר' שלומק'ה יחד עם עדת חסידיו.

לאחר שכולם נטלו ידיהם וסעדו מהאוכל המשובח, פתח הרבי והחל לשיר מספר שירים כשכל החסידים מצטרפים ומזמרים בקול גדול את הפזמונים המסורתיים בזה אחר זה.

אליהו הנביא אליהו התשבי....

איש חסיד היה...

אדיר איום ונורא...

בין ניגון לניגון הרבי הרים את ידו וסימן לעצור כשהוא פותח את פיו ומספר סיפורי מעשיות על הבעש"ט ותלמידיו ועל שאר צדיקי הדורות, סיפורי מעשיות שקבלה בידינו כי בכוחם לפעול ישועות.

עונג רוח היה לו למוט'לה - שאהבת חכמים עברה אצלו בירושה מדורי דורות והייתה נטעוה בו עוד משחר ילדותו - לעמוד מהצד ולצפות בסעודת הצדיק, הוא שמח לעמוד

הללו, מהרגשת הריקנות שפשטה בקרבם, היו נכנסים מידי ערב לפונדק של איוון, יושבים סביב שולחנות עגולים ושותים לרוויה מהמשקאות המרים, מתוך תקווה כי שם יצליחו לקבל מעט חיות ושמחה תחת תחושת הריקנות הנוראה, וגם אם לא יצליחו, על כל פנים ישקיטו את מצפונם על ידי הלגימה המרה שמשכיחה את הטרדות ומעבירה את המחשבות. אותם מסכנים היו בטוחים כי בפונדק של איוון ובכוסית המרה, שם ודווקא שם, טמון האושר הגדול...

אלו שנכנסו לפונדק של איוון היו שותים מנוסים וותיקים, על דרך כלל לא הסתפקו בשתיית כוסית אחת לחמם את גופם, הם היו יושבים שעות על גבי שעות על כסאות הקש כשהם משחקים בקלפים ומהמרים על כספיהם כשפעם זה מפסיד וחברו מרוויח ופעם אחרת הגלגל מתהפך והשני נוטל את כל הקופה, כך היו מבליים שעות על גבי שעות עד השעות הקטנות של הלילה, בשטויות ומשחקים אשר אפילו הנאת העולם הזה אין בהם....

"בראווא! אחת שתיים לטובתי",

"מה פתאום אני ניצחתי"

"לא נכון אתה חייב לי 300 רובל"

"טיפש זה אתה הוא זה שחייב לי, אתה כבר רואה הפוך!"

"מה פתאום יא' גנב!..."

"בבקשה! תסתכל לי בעיניים ת'חייב לי 300 רובל, ברור!"

טרם..... בום!!!! קול ניפוץ הזכוכית הדהד בכל הפונדק, היה זה שיכור שלא הצליח או לא רצה לשלוט בעצמו, וברוב עצביו הטיח את כוס הזכוכית המלאה עד גדותיה בין שרף, על ראשו של חברו.

נתזי משקה מעורבים בריח חריף ומהולים בדם השפריצו לכל עבר, הרצפה שעד לרגע קודם לכן הייתה די נקיה מלבד מעט כתמי וודקה קלים שהיו כמו חלק מהדוגמא, כעת התמלאה באחת במשקה דביק, בכתמי דם ובשברי זכוכיות שזרחו לכל עבר.

שקט השתרר באחת, עיניהם הנפוחות של כל השיכורים הופנו לעבר מקור הרעש.

ומרחוק נשמע לו קול ניגון חרישי שהלך והתגבר והלך וחדר מבעד לחלונות ובקע לתוכי אוזניהם של.....

ובאותה העת בקרעטשמע של מוט'לה.

שעת לילה מאוחרת, שקט עמוק שרר בין מסדרונות הקרעטשמע, אותות של עייפות החלו לעלות על עיניו של מוט'לה, אולם הוא לא היה יכול לעלות על יצועו. קבלה הייתה בידו להישאר ער בכל מוצאי שבת עד סמוך לעלות השחר, פן - שמא - ואולי יקלע למקום יהודי שטרם הספיק

ליבם כמו המתין וחיכה לניגון הזה שנים רבות, קול ניגונו של הרבי הרעיד מיתר ועוד מיתר בלבם ופתח סדק נסתר, כך שגם כאשר ההמולה חזרה לפונדק כעבור מחצית הדקה, הללו לא היו מסוגלים לשוב לזוהמה ולדברי ההבל בהם עסקו רק לפני מספר רגעים, הם חשו מרוממים יותר, הניגון העתיק החזיר אותם לימים היפים של חייהם, לפתע הם מצאו את אשר חיפשו שנים ארוכות, המקום הרחוק ביותר ממנו הם ברחו במשך שנים כעת ערב להם יותר מכל, הם הלכו ונסחפו יחד עם קולו של הניגון ובתוך רגעים הלכה וגברה התשוקה בלבם ללכת ולהתחכות אחר הניגון הנפלא. מתחילה עזבו את הפונדק בודדים בלבד, אולם כעבור מספר דקות כל השולחן התרוקן, כל חברי הקבוצה קמו ויצאו בזה אחר זה כשהם עוזבים אחריהם את זוהמת הפונדק והבליי והולכים ונשאבים אחרי הצלילים המרגשים אשר ריח גן עדן מעורב בהם. וכך בתוך דקות עברה כל הקבוצה מהפונדק של איוון לקרעטשמע שעמד בסמוך - הקרעטשמע של מוטל'ה, הקרעטשמע שבו ערך ר' שלומק'ה יחד עם חסידיו את סעודת מלווה מלכה.

בתחילה הם נעמדו סביב לחלונות ותקעו עיניהם פנימה כשפיהם פתוח בתדהמה, אוזניהם קלטו את הקולות והם החלו נסחפים אחר הניגון הנפלא שהלך וגבר מרגע לרגע כשהצלילים עולים ויורדים בצורה קצבית מעוררת ומרגשת. כעבור זמן קצר זה לא הספיק לנשמותיהם, הם אזרו אומץ וביקשו רשות להיכנס פנימה.

מוטל'ה שהקפיד תדיר לא להכניס כאלו שאינם שומרים תורה ומצוות, חרג כעת ממנהגו מי כשהבחין כי אותות של הרהורי תשובה נראים על פניהם, והוא נתן את אישורו להכניסם. קבוצת השיכורים נכנסו פנימה כשהם מצטרפים לעדת החסידים שעמדו והתנענעו בצורה עדינה על מקומם בשקיעות ובדבקות עילאית שלא מעלמא הדיין.

הניגון העתיק אותו המשיך ר' שלומק'ה לנגן, הלך וחדר ללבם כשהוא בוקע עוד ועוד חומות של ברזל שעמדו במשך שנים על לבבם וסתמו ואטמו אותו מכל צד, הרהורי תשובה נכנסו וחדרו בקרבם, הרהורים שיש בהם כדי להחזיר בנים אובדים שגלו מעל שולחן אביהם, חרטה עמוקה אחזה בהם על כל השנים בהם טעו ורעו בשדות זרים. הרבי מצידו היה שקוע בעולמות העליונים והיה נראה כמי שאינו שם לב כלל למתרחש אפילו בד' אמותיו הסמוכות.

הניגון הסתיים בסיומת קצבית חסידית עתיקה, הרבי הניח את הכינור והפנה את מבטו לכניסה, ניכר היה כי ברוח קודשו הוא יודע ואולי גם רואה את כל אשר נעשה.

"שמעו נא אחים יקרים" פנה אליהם לפתע הרבי בקול ששזור בו גם חביבות ואהבה.

"כל ישראל ערבים זה לזה, אנו כולנו אגודה אחת, לכל יהודי ויהודי בלבו יש רגש יהודי, נקודה יהודית, בכל יהודי ויהודי מתחבא ניצוץ יהודי, רק צריך להדליק אותו!"

"אחים יקרים, כשאני רואה אתכם לבי מתמלא צער ויגון

כל העת לימינו של הרבי כשהוא משמש אותו ומגיש לו את כל צורכו ועל הדרך הוא זוכה להתבסס מסיפורי צדיקים ומחזיק באמונת חכמים - בעיניו היה זה גן-עדן של ממש.

השעות חלפו ביעף, כשניצוצות ראשונים של איילת השחר החלו כבר לעלות במזרח. לפתע הרבי הרים את ידו למעלה ועצר את החסידים בשירתם, כשבידו השנייה הוא מסמן לשמשו ר' שמיל' להביא לו את הכינור מהעגלה. הס הושלך בקרב החסידים ורתת של התרגשות ניכר על פניהם, הכל ידעו כי כאשר הרבי מבקש את הכינור, אות וסימן הוא כי הרבי מכיר כי העת היא עת רצון וזהו זמן גדול לפעול בעולמות העליונים על ידי כוח הניגון שהולך ועולה מעולם לעולם ומעלה ומרומם את הנפשות כולם.

ר' שמיל' הזדרז להביא את הכינור, הרבי קם ממקומו ונעמד במרכז החדר כשסביבותיו מסתופפים כל החסידים במעגל גדול, הוא נטל את הכינור מידו של ר' שמיל', עצם את עיניו והחל לנגן ניגון חרשי שהלך והתגבר מרגע לרגע, היה זה ניגון עתיק של מוצאי שבת שעבר במסורת מדור לדור מאבותיו ומסבותיו של הרבי ולמעלה בקודש עד שהיו שייחסו את הניגון לדוד המלך ע"ה בעצמו.

הניגון החרשי אט אט הלך וגבר, כל החסידים שקעו בתוך עצמם כשהם נכנסים לדבקות עמוקה ופנימית כל אחד בעולמו שלו, כולם חשו שהם נמצאים במעמד מרומם המזכיר את עת תפילת הנעילה בשלהי היום הקדוש יום הכיפורים, ומעל הכל היה הרבי ר' שלומק'ה עצמו שאחז בכינור כשהוא שקוע בשערפים כשהילה רוחנית סוככת עליו והוא הולך ומתעלה מעולם לעולם יחד עם הניגונים הקצביים המרגשים

ובחזרה לפונדק של איוון.

טרח..... בום.... אלפי זכוכיות התפזרו לכל עבר.

בבת אחת השתרר שקט מוחלט, עיניהם המזוגזגות של השיכורים פנו לכיוון אחד, השיכור התורן שהתבלבל קצת יותר מידי עשה מין פרצוף כזה כמי שאינו מבין מה קורה כשהוא ממשיך לסובב את ראשו בתנועות משונות ובלתי ברורות.

ולפתע לתוך השקט בקע לו ניגון חרשי סוחף, היה זה קולו של הכינור של הרבי ר' שלומק'ה שצליליו יצאו לבחוז וחדרו היישר לפונדק של איוון.....

"אתם קרויים אדם ואין עובדי כוכבים קרויים אדם". בשביל שיכורים גויים שכל חייהם מתנהגים כבהמות לא היה בניגון כדי לשנות בהם דבר ולו בכדי להרעיד אפילו מיתר קטן בלב. אולם בקרב קבוצת היהודים שישבו בצד ושיחקו בקלפים, היה הניגון כצרי על פצע פתוח שטרם הגליד, הניגון שבקע פנימה הציף ועורר בהם זיכרונות ישנים מימי הנעורים, עת היו יושבים כילדים יחד עם אביהם אצל הרבי ושרים ומפזמים ניגונים מעוררים.

סיפורי המידות כל אותו הלילה...

פונה לעבר השיכורים שכבר התפכחו מיינם והקשיבו לדבריו ברצינות גמורה.

שקט השתרר במקום.

לפתע נשמע מהצד קול בכי חרשי, היה זה אחד מהשיכורים שהחל לבכות בקול שקט, אולם כעבור מספר רגעים הצטרפו אליו כל חבריהם וקום הלך וגבר, חרטה נוראה אחזה אותם והם בכו בכי של תשובה וחרטה על כל העבר, על כל הריחוק מבורא עולם שכל כל אוהב אותם וכל מיטיב להם בכל עת.

"ועתה" חזר הרבי והחל לצעוק בקול בניסיון לגבור על בכיים של השיכורים, "באו נקבל יחדיו עול מלכות שמים ונמליך את בורא עולם עלינו"

"שמע ישראל....."

"ברוך שם ....."

"ה' הוא האלוקים....."

רק בשעה שהשמש החלה לזרוח עזב ר' שלומק'ה את המקום יחד עם חסידיו כשאליהם מצטרפים עוד עשרות יהודים - בנים של הקב"ה, ששבו לאביהם שבשמים.

על בורא עולם שבניו עזבו אותו והלכו לרעות בשדות זרים, דעו לכם כי יש לכם אבא בשמים שאוהב אתכם יותר מאהבת אב לבנו והוא מצפה ומחכה שתשובו אליו, ואם תחזרו אליו ותקיימו את רצונו הוא יקבל אתכם ואת תשובתכם, הוא אוהב אתכם כל כך והוא מוכן לקבל אתכם בכל מצב בו אתם נמצאים העיקר שתחזרו אליו ותתקרבו ותעשו תשובה בלב שלם.

"אחים יקרים", המשיך הרבי באותו קול שיש בו יותר מאהבה סתמית, "אתם יודעים כמה הקב"ה משפיע עלינו טובות נפלאות, שימו לב כמה ניסים קורים לנו בכל רגע, איך אנחנו נושמים הולכים מדברים, יש לנו אוכל לאכול בגדים ללבוש, שימו לב איך בורא עולם דואג לכם, אנא התבוננו והתעוררו ותכירו את אהבתו של בורא עולם לבניו כיצד הוא אוהב אותנו ודואג לנו.²

"אך דעו נא!" הוסיף הרבי כשתואר פניו נהפכו באחת, "מי שחושב שכאן בעולם אפשר לעשות מה שרוצים, הוא טועה חמורה, יש דין ויש דיין, בורא עולם מאריך את אפו אבל בסוף הוא גובה את חובו והוא עתיד להעניש את כל החוטאים.

"על כל אחד לדעת שאם הוא לא מתעורר כעת לתשובה רע ומר יהיה אחריתו, הוא יסבול סבל רב גם בעולם הזה וגם בעולם הבא....!" בא בא בא....³ קולו של הרבי הדהד למרחוק

חיוורון התפשט על פניהם של היהודים הנראים כגויים, רעד אחז בכל גופו, שעה שקולו המדהד של הרבי נשמע בעוז וחדר עמוק לליבם "רע ומר יהיה אחריתו הוא יסבול סבל רב בעולם הזה ...", פתאום הם קלטו שהחיים הם לא משחק, אי אפשר לעשות מה שרוצים.

הרבי לא נתן להם לשקוע במחשבות כשהוא חזר ושב לדבריו הראשונים.

"אולם, מי שכן יעשה תשובה, הקב"ה ממתיך ומצפה ומחכה לתשובתו והוא יקבל אותו בזרועות פתוחים.⁴

"די הגיע הזמן לעשות שינוי!" זעק הרבי בקול גדול כשהוא

2 הרבי ר' שלומק'ה מעורר את השיכורים שעזבו את דרך התורה, כשהוא מאיר ומגלה להם על הטובות שהקב"ה נותן לנבראים, ובכך הוא מעורר אותם לתנועת ההטבה התמידי של הקב"ה, וכך אט אט חוזר בלבם גילוי טובתיו של הקב"ה.

3 כאן מתגלה חלק נוסף בקנאה, והיא מעין קנאתו של פנחס מה שהרבי ר' שלומק'ה מקנא לקב"ה ומוזהיר את השיכורים היהודים שאם הם לא יעשו תשובה רק ומר יהיה אחריתם.

4 הקנאה כאן מורכבת משני חלקים, מחד הרבי ר' שלומק'ה מקנא לקב"ה ומוזהיר את החוטאים שעונשם יהיה רק ומר, אולם מאידך הוא מעורר על ידי קנאתו את כוח המים והוא מעורר בהם את ההטבה של הקב"ה.

הרעיון שמאחורי הסיפור

מספר שיכורים יהודים שסרו מהדרך צוחקים על שומרי התורה והמצוות שמקיימים את המצוות מתוך הבנה שה' נותן להם הכל והם חייבים לו את כל חייהם. השיכורים לא מבינים איזה טובות ה' נותן להם ומה הקשר שלהם אליו.

ר' שלומק'ה מקלוסקיל נוסע ל"קרעטשמע" במוצאי שבת ומנגן שם בכינורו, קולו הכינור נשמע בפונדק הסמוך של הגויים והוא סוחף את כל השיכורים לבוא ולהקשיב כאשר רגשות הרהורים וחרטה חודרים ללבם. ר' שלומק'ה מעורר אותם ומסביר לה' שה' עושה להם טובות והם חייבים לו את חייהם, והוא גם מזהיר ואומר שאם הם לא יעשו תשובה שלמה הקב"ה יעניש אותם, אולם הוא מכוון אותם בעיקר לכך שהקב"ה אוהב אותם ומיטיב להם ולכן עליהם לקיים את רצונו.

רכישת ספרי הרב
ספרי אברמוביץ
משלוח ברחבי העולם
03.578.2270
USA 718.871.8652
books2270@gmail.com

כל החומר
שמופיע
בגיליונות
מידי שבוע
יוצא לאור לראשונה

קו ישיר לשמיעת
שיעורי מורנו הרב
שליט"א
ב'קול הלשון
ישראל 073.295.1245

לקבלת העלון
בדוא"ל
bilvavi231@gmail.com
לקבלת העלון
בפקס 03.548.0529

© כל הזכויות שמורות
'בלבבי משכן אבנה'
טלפון 052.763.8588
פקס 03.548.0529
bilvavi231@gmail.com